

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор Державної установи
«Інститут всесвітньої історії
Національної академії наук України»
член-кореспондент
Національної академії наук України,
доктор історичних наук, професор

А.І. КУДРЯЧЕНКО

« 9 » липня 2025 р.

ВИТЯГ
з протоколу № 4
розширеного засідання відділу теорії та методології всесвітньої історії
Державної установи
«Інститут всесвітньої історії Національної академії наук України»
(у формі фахового семінару, присвяченого розгляду дисертації
Срібняк М.І. на тему: «Репатріація полонених вояків-українців з теренів
Німеччини й Австро-Угорщини (1918–1920 рр.)», поданої на здобуття
наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки»
за спеціальністю 032 – «Історія та археологія»)

від 9 липня 2025 р.

ПРИСУТНІ:

Кудряченко А.І. – директор Інституту, зав. відділу, член-кор. НАН України, д.і.н., проф.; Солошенко В.В. – к.і.н., доц., заступник директора з наукової роботи Інституту, п.н.с.; Розюмук В.М. – к.політ.н., с.н.с., п.н.с.; Потехін О.В. – д.і.н., с.н.с., г.н.с.; Чекаленко Л.Д. – д.політ.н., проф., п.н.с.; Метельова Т.О. – к.філос.н., доц., п.н.с.; Ткаченко В.М. – член-кор. НАПН України, д.і.н., проф., г.н.с.; Срібняк І.В. – д.і.н., проф., п.н.с.; Вознюк П.Ф. – к.політ.н., с.н.с.; Мудрієвська І.І. – к.і.н., с.н.с., учений секретар відділу; Срібняк М.І. (здобувач).

Запрошені: Толстов С.В. – к.і.н., доц., завідувач відділу трансатлантичних досліджень; Бульвінський А.Г. – к.і.н., доц., завідувач відділу історії нових незалежних держав, Держалюк М.С. – д.і.н., г.н.с.; Швед В.О. – к.і.н., доц., завідувач відділу історії Азії та Африки.

Головуюча на засіданні – к.і.н., доц., заступник директора з наукової роботи Інституту, п.н.с. Солошенко В.В.

СЛУХАЛИ:

Інформацію головуєчого на засіданні кандидата історичних наук, доцента, провідного наукового співробітника Солошенко В. В. про обговорення тексту дисертації Срібняк Мілани Ігорівни на тему: «Репатріація полонених вояків-українців з теренів Німеччини й Австро-Угорщини (1918–1920)», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю «032 – Історія та археологія».

Науковий керівник – доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України, завідувач відділу теорії та методології всесвітньої історії, директор ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України» Кудряченко Андрій Іванович.

Дисертація виконувалась у відділі теорії та методології всесвітньої історії ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України». Тема дисертації затверджена на засіданні Вченої ради ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України» 30 грудня 2021 р. (протокол № 9) та уточнена 11 березня 2025 р. (протокол № 2).

Виступили:

Здобувач Срібняк Мілана Ігорівна представила презентацію за основними положеннями дисертації «Репатріація полонених вояків-українців з теренів Німеччини й Австро-Угорщини (1918–1920)», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 «Історія та археологія».

Здобувач Срібняк М. І. доповіла про основні результати проведеного дослідження. У своєму виступі Срібняк М. І. окреслила актуальність теми, наукову гіпотезу, об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження, охарактеризувала наукову новизну отриманих результатів та доповіла основні висновки за підсумками проведеного дослідження.

Актуальність вивчення цієї проблеми зумовлена необхідністю всебічного дослідження процесу репатріації полонених українців з Німеччини й Австро-Угорщини в 1918–1920 рр. і важливістю введення до широкого наукового обігу масиву нових джерел з цієї проблематики. Актуальність теми дисертації також визначається тим, що проблема проведення репатріації вояків-українців у зазначений період ще не була предметом спеціального комплексного дослідження в українській та зарубіжній історіографії.

Обрана проблематика становить значний науковий і суспільний інтерес, зумовлений значущістю контексту визвольних змагань українського народу і військової історії України першої чверті ХХ ст. Дослідження цієї проблеми сприяє глибшому розумінню дотепер невідомих або маловідомих аспектів визвольної боротьби українців, зокрема крізь призму організації повернення додому своїх співвітчизників і спроб посилення збройних сил для захисту української державності.

Це комплексне явище, контекст якого поєднує багатогранність тогочасної швидкоплинної військово-політичної ситуації, складність дипломатичного протистояння і збройної боротьби за українську державність, а також масштаби гуманітарної кризи для сотень тисяч полонених, змушених роками перебувати за колючим дротом без можливості повернення додому. Проблема репатріації дозволяє дослідити низку процесів завершального періоду Першої світової війни та перших повоєнних років під новим кутом зору, приділивши при цьому особливу увагу як міжнародному контексту тієї доби, так і особливостям перебігу Української революції 1917–1921 рр.

Мета дослідження полягає у проведенні комплексного аналізу процесу репатріації полонених українців з теренів Німеччини та Австро-Угорщини протягом 1918–1920 рр., визначення його передумов, основних етапів, масштабів та наслідків на підставі опрацювання широкого кола архівних та опублікованих джерел.

Гіпотезою дослідження є припущення, що репатріація полонених українців у 1918–1920 рр. з Німеччини й Австро-Угорщини відбивала

масштабні геополітичні зміни в повоєнній Європі та була одним із важливих напрямів зовнішньої політики українських урядів. Українські дипломатичні представництва, військово-санітарні місії та неурядові організації послідовно обстоювали права українців – колишніх вояків царської армії, які потрапили у полон внаслідок подій Першої світової війни.

Серед основних *результатів дослідження* дисертантка навела наступні:

Уперше в українській і зарубіжній історіографії проведено комплексне дослідження проблеми репатріації полонених українців з Німеччини й Австро-Угорщини у 1918–1920 рр.; виявлено та введено до наукового обігу значний комплекс джерел з історії репатріації полонених українців зі складу документальних колекцій архівів в Україні, Німеччині, Австрії, Польщі, Франції, Канаді й США, що забезпечило всебічний аналіз об’єкту дослідження; визначено періодизацію й етапи проведення репатріації полонених українців в часі Української Держави й УНР; детально висвітлено особливості евакуації полонених українців, їхнього гуманітарного й медико-санітарного забезпечення, а також культурно-просвітницьких акцій, покликаних сприяти формуванню у них національно-патріотичного світогляду; визначено репатріаційні маршрути, реконструйовано мережу збірних станиць й розподільних пунктів, що використовувалися під час перевезення та тимчасового побуту полонених українців; розкрито внесок місій Українського товариства Червоного Хреста, відряджених до Німеччини та Австро-Угорщини, у налагодження санітарно-медичної допомоги полоненим українцям, поліпшення умов перебування та харчування хворих та осіб з інвалідністю у таборах, у привернення уваги МКЧХ до проблем репатріантів та залучення коштів для уможливлення надання гуманітарної допомоги; проведено аналіз змісту міжнародно-правових договорів, міждержавних угод, звітів й кореспонденції українських і зарубіжних представників урядів, установ і організацій, що дозволило ввести проблему репатріації полонених українців у контекст загальноєвропейської історії й міжнародних відносин.

Уточнено інформацію про заходи українських дипломатичних представництв у захисті прав полонених українців, зусиллях з їхнього звільнення з таборів у 1918 р., а також внесок дипломатів УД і УНР безпосередньо в організацію репатріаційного процесу; дані про участь полонених українців колишньої царської армії у творенні «синьожупанних» і «Сірожупанної» дивізій у таборах Німеччини й Австро-Угорщини як особливої форми репатріації, хід їхнього формування та передислокації, значення цих військових з'єднань для розбудови національної армії; форми взаємодії таборових організацій полонених українців та членів військово-санітарної місії УНР у Німеччині, а також динаміка зміни настроїв таборян щодо пріоритетних напрямів її діяльності та сприйняття культурно-просвітніх акцій національно-патріотичного змісту в таборі Зальцведель.

Отримали подальший розвиток вивчення процесу репатріації полонених українців та представників інших національностей (шляхом порівняння особливостей їхньої евакуації), причин і факторів, які впливали на терміни та масштабність її проведення, у т.ч. й після завершення Першої світової війни; аналіз стану фінансової забезпеченості процесу репатріації полонених українців та ефективності витрат державних коштів, які спрямовувалися для задоволення базових потреб репатріантів.

Срібняк М. І. відповіла на запитання учасників засідання – к.і.н., доц. Солошенко В. В., к.і.н., доц. Бульвінського А. Г., д.і.н., проф. Чекаленко Л. Д.; к.і.н., доц. Толстова С.В.

В обговоренні дисертації взяли участь:

Доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України, завідувач відділу Кудряченко А. І. як науковий керівник відзначив, що подана дисертація є оригінальним, цілісним та кваліфікованим дослідженням обраної проблеми з використанням значної фактологічної та документальної бази. Дисертаційне дослідження має чітку структуру, розділи побудовані за проблемно-хронологічним принципом. Визначені дослідницькі завдання

дозволили досягти мети дослідження, що відображено у структурі та висновках дисертації. Науковий керівник також наголосив, що аспірантка Срібняк М. І. ретельно працювала над дисертаційним дослідженням і вчасно подала його на розгляд рецензентам.

Кандидат історичних наук., доцент, завідувач відділу трансатлантичних досліджень Толстов С. В. наголосив на тому, що дисертація є ґрунтовною науковою роботою, яка вирізняється фундаментальним підходом до вивчення обраної проблеми. Рецензент особливо відзначив, що дисертантці вдалося вперше комплексно й системно дослідити проблему репатріації полонених українців з Німеччини й Австро-Угорщини у 1918–1920 рр., що заповнює важливу прогалину в історичних знаннях про цей період всесвітньої історії. На думку рецензента, вагомим досягненням дисертантки є виявлення та введення до наукового обігу значного комплексу джерел з історії репатріації полонених українців, що забезпечило новаторський характер роботи та уможливило всебічний аналіз об'єкту дослідження. Рецензент відзначив, що дисертанткою було проведено скорочення загального тексту дисертації. Одночасно з цим, вона додала історичний контекст досліджуваних подій, визначила ступінь готовності полонених українців зі зброєю в руках захищати свою Батьківщину. Нею було синхронізовано визначені етапи репатріації, які корелювалися з розвитком української державності протягом досліджуваного періоду. Загалом рецензент оцінив дисертацію як вагомий внесок у розвиток української історичної науки і рекомендував її до захисту.

Кандидат політичних наук, провідний науковий співробітник Розумюк В. М. відзначив, що дисертаційне дослідження справило цілком позитивне враження, текст ретельно вичитаний та вивірений. Рецензент підкреслив, що робота є ґрунтовним науковим дослідженням з широкою джерельною базою. Особливо цінним, на думку Розумюка В. М., є введення до наукового обігу значного комплексу джерел, виявлених дисертанткою в архівах України та зарубіжних країн, що дозволило всебічно висвітлити маловивчену проблему репатріації полонених українців. Дисертантка вдосконалила свою

роботу в технічному відношенні, скоротила текст до визначеного обсягу та оформила посилання відповідним чином, а також розширила та вдосконалила висновки дослідження. Розумюк В. М. підкреслив, що за своїм науковим рівнем, новизною та практичним значенням дисертація заслуговує бути рекомендованою до захисту.

Кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, учений секретар відділу Мудрієвська І. І. підкреслила, що матеріал дисертаційного дослідження належним чином структурований, для його написання була залучена велика кількість джерел (у т.ч. з фондів зарубіжних архівів). Рецензентка зазначила, що структура й наповнення роботи справляє позитивне враження. Дисертантка навела ширший контекст про Першу світову війну та специфіку функціонування таборів полонених, посилила методологію свого дослідження, належним чином провела бібліографічне оформлення іншомовної літератури. Мудрієвська І. І. підсумувала, що дисертація є самостійною роботою і може бути рекомендованою до захисту.

Кандидат історичних наук, доцент, завідувач відділу нових незалежних держав Бульвінський А. Г. відзначив вагоме теоретичне значення результатів, отриманих у дисертації Срібняк М. І., яке полягає в поглибленні наукового розуміння процесів репатріації полонених українців з Німеччини та Австро-Угорщини на завершальному етапі Першої світової війни та після її закінчення. Отримані результати дозволяють по-новому осмислити перебіг та наслідки репатріації полонених українців, а також встановити загальні масштаби процесу повернення репатріантів додому. На основі комплексного аналізу джерел та історіографії у дисертації сформульовано нові підходи до оцінки ролі військово-санітарних місій та червонохресних установ в організації репатріації.

УХВАЛИЛИ:

I. На основі заслуханої доповіді Срібняк Мілани Ігорівни за темою дисертації та обговорення результатів дослідження прийняти висновок розширеного засідання відділу теорії та методології всесвітньої історії щодо дисертації

«Репатріація полонених вояків-українців з теренів Німеччини й Австро-Угорщини (1918–1920)», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності «032 – Історія та археологія».

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Срібняк Мілани Ігорівни на тему: «Репатріація полонених вояків-українців з теренів Німеччини й Австро-Угорщини (1918–1920)», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 032 «Історія та археологія»

У дисертації комплексно висвітлено процес репатріації полонених українців з теренів Німеччини й Австро-Угорщини (та її держав- правонаступниць) у 1918–1920 рр. Зокрема, з'ясовано особливості підготовки й проведення евакуації полонених українців заходами українських державних, дипломатичних й неурядових організацій, основні етапи їхнього переміщення до України, а також передумови і наслідки цього процесу на тлі швидкоплинних змін у військово-політичній ситуації в Центрально-Східній Європі та початку нового етапу в боротьбі за українську державність.

Дисертація виконувалась у відділі теорії та методології всесвітньої історії ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України». Тема дисертації затверджена на засіданні Вченої ради ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України» 30 грудня 2021 р. (протокол № 9) та уточнена 11 березня 2025 р. (протокол № 2).

Актуальність теми дослідження. Репатріація полонених вояків-українців з Німеччини й Австро-Угорщини (та її держав- правонаступниць) у 1918–1920 рр. – це комплексне явище, контекст якого поєднує багатогранність тогочасної швидкоплинної військово-політичної ситуації, складність дипломатичного протистояння і збройної боротьби за українську державність, а також масштаби гуманітарної кризи для сотень тисяч полонених, змушених роками перебувати за колючим дротом без можливості повернення додому. Проблема репатріації дозволяє дослідити низку процесів завершального періоду Першої світової війни та перших повоєнних років під новим кутом

зору, приділивши при цьому особливу увагу як міжнародному контексту тієї доби, так і особливостям перебігу Української революції 1917–1921 рр.

Проблема повернення на батьківщину вояків, взятих у полон, набуває особливого значення в сучасних умовах повномасштабної війни Росії проти України. Як і в період Першої світової війни та її завершення, особливості світового протистояння, а також потреба правового врегулювання й організаційного забезпечення евакуації полонених є дотепер надзвичайно важливою.

Дисертація присвячена вивченню репатріації полонених вояків-українців – безпосередніх учасників Першої світової війни, яка здійснювалась у 1918–1920 рр. заходами українських дипломатичних представництв, військово-санітарних і червонохресних місій. Відзначимо, що надання гуманітарної допомоги полоненим українцям, яке супроводжувалося спробами організації їхньої евакуації додому, постійно гальмувалося внаслідок цілої низки об'єктивних та суб'єктивних причин. Найбільш масштабні зусилля в справі організації репатріації полонених українців зі складу колишньої царської армії були докладені військово-санітарними місіями, відрядженими до Німеччини й Австро-Угорщини (остання після капітуляції країн Пochвірного союзу поширила свою діяльність на країни-спадкоємиці Дунайської монархії). Залежно від обставин полонених вояків-українців вивозили залізничним або морським транспортом, забезпечуючи їм під час їхнього виїзду та слідування додому мінімально необхідну гуманітарну, медико-санітарну й харчову допомогу. Аналогічна допомога надавалася і в таборах (після завершення Першої світової війни – також у спеціально облаштованих збірних станицях), доповнюючись культурно-просвітницьким акціями з метою моральної підтримки таборян.

Правове підґрунтя для проведення репатріації у досліджуваній період визначалося ключовими міжнародно-правовими договорами (Гаазькими конвенціями про закони та звичаї війни 1899 і 1907 рр., Брестським 1918 р. і Версальським 1919 р. мирними договорами та ін.), однак застосування їхніх положень далеко не завжди було ефективним у практичному вимірі й залежало

значною мірою від військово-політичної ситуації, постанов урядів, рішень міжнародних та національних репатріаційних комісій, а також організаційних можливостей для забезпечення перевезення полонених. Ці фактори, разом із загальною кількістю вояків у полоні (від 7 до 9 млн), суттєво впливали на темпи й ефективність проведення репатріації, що особливо стосувалося полонених українців.

Отже, актуальність вивчення цієї проблеми зумовлена необхідністю всебічного дослідження процесу репатріації полонених українців з Німеччини й Австро-Угорщини в 1918–1920 рр. і важливістю введення до широкого наукового обігу масиву нових джерел з цієї проблематики. Актуальність теми дисертації також визначається тим, що проблема проведення репатріації вояків-українців у зазначений період ще не була предметом спеціального комплексного дослідження в українській та зарубіжній історіографії.

Обрана проблематика становить значний науковий і суспільний інтерес, зумовлений значущістю контексту визвольних змагань українського народу і військової історії України першої чверті ХХ ст. Дослідження цієї проблеми сприяє глибшому розумінню дотепер невідомих або маловідомих аспектів визвольної боротьби українців, зокрема крізь призму організації повернення додому своїх співвітчизників і спроб посилення збройних сил для захисту української державності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Тема дисертації корелюється з планами науково-дослідної роботи Державної установи «Інститут всесвітньої історії Національної академії науки України», де протягом тривалого часу комплексно досліджується політична й військова історія країн Західної і Центрально-Східної Європи, особливості перебігу світових воєн і розвитку міжнародних відносин у ХХ ст.

Об'єктом дослідження є полонені вояки-українці зі складу колишньої царської армії, які перебували в таборах на теренах Німеччини й Австро-Угорщини під час Першої світової війни, а після її завершення згідно з нормами

міжнародного права та міждержавних угод підлягали репатріації вже перебуваючи у статусі інтернованих.

Предмет дослідження складає діяльність українських дипломатичних представництв, військово-санітарних місій і неурядових організацій в Німеччині, Австро-Угорщині (та новопосталих в її колишніх кордонах державах) з організації та проведення репатріації на батьківщину полонених вояків-українців у 1918–1920 рр.

Мета дослідження полягає у проведенні комплексного аналізу процесу репатріації полонених українців з теренів Німеччини та Австро-Угорщини протягом 1918–1920 рр., визначення його передумов, основних етапів, масштабів та наслідків на підставі опрацювання широкого кола архівних та опублікованих джерел.

Гіпотезою дослідження є припущення, що репатріація полонених українців у 1918–1920 рр. з Німеччини й Австро-Угорщини відбивала масштабні геополітичні зміни в повоєнній Європі та була одним із важливих напрямів зовнішньої політики українських урядів. Українські дипломатичні представництва, військово-санітарні місії та неурядові організації послідовно обстоювали права українців – колишніх вояків царської армії, які потрапили у полон внаслідок подій Першої світової війни.

Для досягнення мети були визначені наступні **завдання**:

- охарактеризувати стан наукової розробленості досліджуваної теми, обґрунтувати актуальність і доцільність її вивчення;
- виявити й опрацювати комплекс документів з проблеми репатріації полонених українців, проаналізувати їхнє джерельне значення для всебічного вивчення досліджуваної проблеми та одержання науково обґрунтованих результатів;
- комплексно дослідити особливості організації процесу репатріації полонених вояків-українців з Німеччини та Австро-Угорщини, дати характеристику його кількісних параметрів;

- встановити основні етапи репатріаційного процесу, з'ясувавши роль, яку відіграли в його організації українські державні, дипломатичні й неурядові організації;
- відтворити специфіку діяльності українських військово-санітарних місій на теренах Німеччини та Австро-Угорщини; окреслити комплекс заходів, спрямованих на налагодження у таборах культурно-просвітної та національно-виховної роботи, з'ясувати їхній внесок у справу гуманітарної допомоги таборянам;
- реконструювати процес формування мережі збірних і пересильних станиць для евакуації й гуманітарної допомоги полоненим українцям у 1918–1920 рр., а також специфіку визначення репатріаційних маршрутів;
- дослідити політику урядів Німеччини та Австро-Угорщини, а також країн-спадкоємиць останньої щодо вирішення проблеми репатріації полонених українців; визначити ступінь залучення міжнародних організацій до проведення репатріації та надання допомоги полоненим українцям; простежити еволюцію в ставленні урядів і організацій до проблеми повернення додому українських репатріантів упродовж 1918–1920 рр.;
- проаналізувати обставини дотримання правового статусу полонених українців, а також їхнього матеріального забезпечення під час очікування ними репатріації з Німеччини й Австро-Угорщини;
- охарактеризувати ефективність проведення репатріації заходами українських військово-санітарних місій і динаміку змін у їхній роботі;
- оцінити масштаби репатріації, її значення та наслідки у контексті процесів державотворення та подій Української революції.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період 1918–1920 рр. Нижня хронологічна межа обумовлена початком репатріації полонених українців після укладення Брестського мирного договору, тоді як верхня – згортанням діяльності українських військово-санітарних місій, що організовували їхнє повернення до України. У зв'язку з необхідністю комплексного висвітлення

передумов, перебігу і наслідків репатріації, дисертантка вважала за доцільне інколи вийти поза межі визначеного хронологічного періоду, стисло аналізуючи міжнародні правові акти та інші документи, які регулювали проведення репатріаційного процесу.

Географічні межі дослідження обумовлені об'єктом дослідження й охоплюють терени кількох європейських країн в кордонах 1918–1920 рр. Передусім це стосується Німеччини та Австро-Угорської імперії (оскільки на їхніх теренах була облаштована переважна більшість таборів, в яких перебували полонені українці зі складу колишньої царської армії впродовж Першої світової війни), а після розпаду останньої – країн-наступниць: Австрії, Угорщини, ЧСР, КСХС. Оскільки важливі евакуаційні шляхи пролягали через терени країн-наступниць Австро-Угорської імперії, у дослідженні також стисло розглянуто особливості репатріації полонених українців з Італії; також було проаналізовано процес транспортування репатріантів крізь Румунію, теренами якої пролягав один з репатріаційних маршрутів.

Методологічну основу дослідження становлять принципи історизму, науковості й об'єктивності, використання яких дозволило провести всебічне вивчення процесу репатріації полонених українців з Німеччини й Австро-Угорщини у 1918–1920 рр. При структуруванні дослідження було дотримано проблемно-хронологічного методу з метою здійснення послідовного і комплексного аналізу проблем, подій та явищ, які супроводжували процес репатріації. У роботі використовувалися загальнонаукові методи (класифікації, типологізації, аналізу й синтезу) та власне історичні (історико-порівняльний, історико-генетичний, історико-системний та ін.). Їхнє застосування разом з макро- і мікроісторичними підходами, методами військової й культурної антропології дозволило системно висвітлити процес репатріації полонених українців у досліджуваний період.

Наукову новизну одержаних результатів обумовлює сама постановка проблеми, яка не отримала всебічного висвітлення в історіографії. Особистий

внесок дисертантки полягає у наведених нижче положеннях і висновках, які виносяться на захист:

Вперше:

- в українській і зарубіжній історіографії проведено комплексне дослідження проблеми репатріації полонених українців з Німеччини й Австро-Угорщини у 1918–1920 рр.;

- виявлено та введено до наукового обігу значний комплекс джерел з історії репатріації полонених українців зі складу документальних колекцій архівів в Україні, Німеччині, Австрії, Польщі, Франції, Канаді й США, що забезпечило всебічний аналіз об'єкту дослідження;

- визначено періодизацію й етапи проведення репатріації полонених українців в часи Української Держави й УНР;

- детально висвітлено особливості евакуації полонених українців, їхнього гуманітарного й медико-санітарного забезпечення, а також культурно-просвітницьких акцій, покликаних сприяти формуванню у них національно-патріотичного світогляду;

- визначено репатріаційні маршрути, реконструйовано мережу збірних станиць й розподільних пунктів, що використовувалися під час перевезення та тимчасового побуту полонених українців;

- розкрито внесок місії Українського товариства Червоного Хреста, відряджених до Німеччини та Австро-Угорщини, у налагодження санітарно-медичної допомоги полоненим українцям, поліпшення умов перебування та харчування хворих та осіб з інвалідністю у таборах, у привернення уваги МКЧХ до проблем репатріантів та залучення коштів для уможливлення надання гуманітарної допомоги;

- проведено аналіз змісту міжнародно-правових договорів, міждержавних угод, звітів й кореспонденції українських і зарубіжних представників урядів, установ і організацій, що дозволило ввести проблему репатріації полонених українців у контекст загальноєвропейської історії й міжнародних відносин.

Уточнено:

- інформацію про заходи українських дипломатичних представництв у захисті прав полонених українців, зусиллях з їхнього звільнення з таборів у 1918 р., а також внесок дипломатів УД і УНР безпосередньо в організацію репатріаційного процесу;

- дані про участь полонених українців колишньої царської армії у творенні «синьожупанних» і «Сірожупанної» дивізій у таборах Німеччини й Австро-Угорщини як особливої форми репатріації, хід їхнього формування та передислокації, значення цих військових з'єднань для розбудови національної армії;

- форми взаємодії таборових організацій полонених українців та членів військово-санітарної місії УНР у Німеччині, а також динаміка зміни настроїв таборян щодо пріоритетних напрямів її діяльності та сприйняття культурно-просвітніх акцій національно-патріотичного змісту в таборі Зальцведель.

Отримали подальший розвиток:

- вивчення процесу репатріації полонених українців та представників інших національностей (шляхом порівняння особливостей їхньої евакуації), причин і факторів, які впливали на терміни та масштабність її проведення, у т.ч. й після завершення Першої світової війни;

- аналіз стану фінансової забезпеченості процесу репатріації полонених українців та ефективності витрат державних коштів, які спрямовувалися для задоволення базових потреб репатріантів.

Теоретичне значення. Теоретичне значення дисертації полягає у формуванні цілісної наукової концепції процесу репатріації полонених вояків-українців з теренів Німеччини та Австро-Угорщини (1918–1920 рр.), що суттєво розширює й поглиблює історичні знання про завершальний етап Першої світової війни та його вплив на українські визвольні змагання.

Вперше комплексно відтворено процес репатріації полонених українців з Німеччини та Австро-Угорщини у 1918–1920 рр.; суттєво поглиблено теоретичні уявлення про правові, організаційні та фінансові механізми

репатріації полонених українців досліджуваного періоду в міжнародному контексті; обґрунтовано концептуальне розуміння репатріації як багатоаспектного явища, що поєднує військово-політичний, дипломатичний, правовий, гуманітарний і культурний виміри, наочно демонструючи взаємозв'язок між внутрішньо- та зовнішньополітичними чинниками в державотворчих процесах; розвинуто теоретичні положення щодо ролі недержавних акторів (зокрема, УЧХ і МКЧХ) у тогочасній міжнародній гуманітарній діяльності та їхній ролі у допомозі та евакуації полонених.

Отримані теоретичні результати підтверджуються широкою джерельною базою, що включає документи з архівів України, Німеччини, Австрії, Польщі, Франції, США й Канади, а також опубліковані матеріали періодичної преси та спогади учасників подій.

Практичне значення дисертаційного дослідження визначається можливістю застосування його результатів у декількох конкретних сферах: 1) у науково-дослідній діяльності: виявлені та введені до наукового обігу архівні документи можуть стати основою для подальших досліджень з історії Першої світової війни, українських визвольних змагань та міжнародних відносин першої чверті ХХ ст.; розроблена методологія комплексного аналізу процесу репатріації може бути використана при вивченні аналогічних процесів в інших історичних періодах та географічних регіонах. 2) У навчально-методичній роботі: матеріали дослідження можуть бути впроваджені в навчальний процес при розробці та викладанні курсів з історії України, всесвітньої історії, історії міжнародних відносин, військової історії в закладах вищої освіти; на основі зібраних матеріалів можливе створення спеціальних курсів з історії військового полону, гуманітарної діяльності та репатріації для студентів історичних, міжнародних та правових спеціальностей. 3) У військово-патріотичному вихованні: матеріали про діяльність українських військово-санітарних місій та дипломатичних представництв із надання гуманітарної допомоги та організації репатріації співвітчизників з полону можуть бути використані в системі національно-патріотичного виховання молоді та військовослужбовців Збройних

сил України. 4) У музейній та просвітницькій діяльності: зібрані матеріали можуть бути використані для створення тематичних експозицій у військово-історичних музеях України; дослідження може стати основою для популяризації маловідомих аспектів історії України та всесвітньої історії через публікації в ЗМІ, документальні фільми, веб-ресурси.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійним науковим дослідженням, в якій проведено авторський аналіз особливостей репатріаційної політики українських урядів доби Української революції як важливої складової їхньої діяльності на міжнародній арені, яка передбачала проведення евакуації полонених українців в умовах складної військово-політичної ситуації 1918–1920 рр.

На основі авторської концепції дослідження дисертантом сформульовано ряд **висновків та узагальнень**:

- аналіз стану наукової розробки проблеми продемонстрував недостатність її вивчення у науковій літературі, спонукаючи до її всебічного дослідження. Діаспорна, сучасна українська й зарубіжна історіографія висвітлювали лише окремі аспекти проблеми репатріації полонених українців у 1918–1920 рр. У процесі дослідження був здійснений аналіз публікацій українських та зарубіжних істориків з критичним оцінюванням поданого матеріалу. Шляхом порівняльного аналізу наукових праць з документальними відомостями про умови перебування полонених, заходи з організації та міжнародно-правового регулювання репатріації вдалося виявити особливості утримання та вивезення вояків-українців, а також відмінності у ставленні до полонених інших національностей і темпах їхньої евакуації.

- У процесі евристичної роботи в українських і зарубіжних архівних установах та бібліотеках було виявлено й опрацьовано широке коло джерел, що дозволило отримати обґрунтовані й достовірні результати. Основу джерельної бази становлять документи, що зберігаються в архівосховищах України, Франції, Німеччини, Австрії,

Польщі, Канади й США. Загалом опрацьовано 17 фондів ЦДАВО України, з яких використано документи понад 47 справ; проаналізовано джерельну інформацію документів з фондів Центрального військового архіву Польщі, Федерального архіву Німеччини, Австрійського державного архіву, архівного відділу Української бібліотеки імені Симона Петлюри в Парижі (Франція), Бібліотеки та архіву Канади, Бібліотеки та архіву Інституту Гувера.

- У дослідженні комплексно вивчено особливості організації та проведення репатріації полонених вояків-українців у 1918–1920 рр. з теренів Німеччини й Австро-Угорщини, що було здійснено заходами українських державних, дипломатичних й неурядових організацій. Значна увага була присвячена аналізу й систематизації джерельної інформації про передумови, хід і наслідки евакуації полонених до України у період кардинальних геополітичних змін на європейському континенті, що були позначені розпадом імперій, завершенням Першої світової війни, а також національно-визвольними змаганнями українського народу. У ході дослідження були визначені не лише репатріаційні шляхи та масштаби евакуації, але й охарактеризовано значення повернення полонених до України у контексті подій Української революції 1917–1921 рр.

- Визначено кількісні параметри полонених залежно від географічного розташування, хронології подій та можливостей українських організацій проводити статистику. Загальна кількість полонених вояків колишньої царської армії, якими безпосередньо опікувалися українські військово-санітарні місії, становила: в українських громадах таборів у Німеччині й Австро-Угорщині (близько 200 тис. осіб); вивезених в складі новосформованих дивізій «синьожупанників» і «сірожупанників» (близько 14 тис.). Місії надавали допомогу після завершення Першої світової війни частині стихійних «поворотців» (близько 40 тис.); полоненим у таборах

Німеччини (близько 40 тис.) та репатріантам в українських станицях і шпиталях Австрії й Угорщини у 1919–1920 рр. (загалом близько 50 тис.).

- Визначено наступні етапи організації і проведення репатріації полонених українців заходами українських представництв й організацій: 1) передислокація з Німеччини й Австро-Угорщини до України особового складу «синьожупанних» і «Сірожупанної» дивізій як особливий вид репатріації (лютий–березень, квітень–серпень 1918 р.); 2) облаштування української репатріаційної інфраструктури (етапних і харчових пунктів), відрядження військово-санітарних комісій до Німеччини й Австро-Угорщини (жовтень 1918 р.); 3) допомога стихійному рухові українських «поворотців», який став наслідком поразки Центральних держав у війні й масового несанкціонованого залишення таборів полоненими (листопад 1918 р. – січень 1919 р.); 4) визначення евакуаційних шляхів, надання матеріальної, медико-санітарної й культурно-просвітньої підтримки українськими військово-санітарними місіями полоненим українцям у таборах, а також на збірних і переходових станицях (лютий 1919 р. – травень 1920 р.); 5) поступове згортання діяльності (і, разом з тим, обсягів репатріаційних акцій) з подальшою ліквідацією українських військово-санітарних місій у Центрально-Східній Європі з переданням відповідальності за справи полонених українським дипломатичним представництвам і місіям УЧХ (червень–серпень 1920 р.).

- Розкрито визначальну роль українських військово-санітарних місій, що діяли в Німеччині й Австро-Угорщині (після розпаду останньої – посталих у межах її колишніх імперських кордонів країн-наступниць), в організації евакуації й допомоги полоненим українцям; визначено внесок місій УЧХ в надання гуманітарної й санітарно-медичної допомоги таборянам і репатріантам. Українські військово-санітарні місії діяли у таборах (у Німеччині) та на утворених ними

приймально-розподільчих станицях (у країнах-наступницях Австро-Угорської імперії). Завдяки їхній діяльності стало можливим повернення додому близько 40 тис. полонених українців з Німеччини і близько 36 тис. з Австро-Угорщини у 1918 р. та надання гуманітарної допомоги українським репатріантам – близько 40 тис. в Німеччині й 50 тис. з числа колишніх полонених в країнах-наступницях Австро-Угорщини впродовж 1919 р.

- У загальних рисах було проаналізовано правовий статус полонених українців, а також еволюцію фактичного ставлення до них з боку урядів на місцевому рівні (зокрема, у таборах) упродовж 1918–1920 рр. Порядок поводження з полоненими був регламентований Гаазькими конвенціями 1899 і 1907 рр., положення яких були обов'язковими до виконання усіма воюючими сторонами під час Першої світової війни, зокрема щодо питань репатріації, хоча непоодинокими були випадки їхнього порушення. Можливість використовувати полонених на примусових роботах призвела до суттєвої залежності економік Центральних держав від їхньої праці. Попри укладення Брестського мирного договору з декларованою в ньому необхідністю проведення репатріації полонених українців, на практиці до кінця Першої світової війни евакуація до України проводилася переважно стосовно осіб з інвалідністю і важкохворих. Завершення воєнних дій призвело до нерегульованого стихійного руху полонених, у подальшому призвівши до обмежень через побоювання урядів країн-переможців Першої світової війни в тому, що полонені колишньої царської армії будуть використані для посилення більшовицьких сил.

Перелік публікацій, які відображають основні результати дисертації. Основні результати дисертації викладено у 26 публікаціях (20 статтях і 6 тезах конференцій), з них 6 статей – у фахових виданнях України, 4 – в закордонних наукових журналах (Республіка Польща), 10 статей – апробаційного характеру.

*Статті в наукових виданнях, включених до переліку
наукових фахових видань України категорії Б*

1. Срібняк М. Заходи української військової дипломатії з організації репатріації й надання допомоги полоненим українцям у Німеччині (перша половина 1920 р.). *Архіви України*. 2025. № 1(342). С. 197–216.

URL: <https://au.archives.gov.ua/index.php/au/article/view/275>;

DOI: <https://doi.org/10.47315/archives2025.342.197>

2. Sribniak M. Repatriation of Ukrainian Prisoners of War from Austria (1918–1920): (In)Significant Others Amid the Crushing World. *Київські історичні студії*. 2024. № 2(19). С. 31–38.

URL: <https://istorstudio.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/401/506>;

DOI: <https://doi.org/10.28925/2524-0757.2024.24>

3. Срібняк М. Електронні архівні ресурси як джерело вивчення процесу репатріації полонених після Першої світової війни. *Архіви України*. 2021. Вип. 4. № 329 (жовтень-грудень). С. 138–155.

URL: <https://au.archives.gov.ua/index.php/au/article/view/137>;

DOI: <https://doi.org/10.47315/archives2021.329.138>

4. Срібняк М. Соціальна адаптація полонених українців у Німеччині після Першої світової війни. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки»*. Острог, 2020. Вип. 31. С. 61–66.

URL: https://histj.oa.edu.ua/assets/files/NZ_Vyp_31_2020.pdf;

DOI: <https://doi.org/10.25264/240968062020316166>

5. Krotofil M., Sribnyak I., Sribniak M. Activity of the UNR military and sanitary mission on prisoners' of war affairs in Germany (1919). *Схід*. 2019. № 4(162). Р. 47–52.

URL: <https://skhid.kubg.edu.ua/article/view/177252>;

DOI: [https://doi.org/10.21847/1728-9343.2019.4\(162\).177252](https://doi.org/10.21847/1728-9343.2019.4(162).177252).

6. Срібняк І., Срібняк М. Українська військово-санітарна місія в Німеччині й таборі громади полонених українців у 1919 р. *Емінак: науковий щоквартальник*. 2019. № 2(26). С. 66–75.

URL: <https://eminak.net.ua/index.php/eminak/article/view/292>;

DOI: [https://doi.org/10.33782/eminak2019.2\(26\).292](https://doi.org/10.33782/eminak2019.2(26).292)

*Публікації в періодичних наукових виданнях інших держав,
які входять до Європейського Союзу*

7. Sribniak M. Ukraicska Wojskowo-Sanitarna Misja w Austrii i na Wkgrzech w latach 1918–1919 (na podstawie materiaiyw Centralnego Pacstwowego Archiwum Wyiszych Organyw Wiadzy i Zarz№dzania Ukrainy). *Acta Universitatis Lodziensis. Folia Historica*. 2024. № 115. S. 49–66.

URL: <https://czasopisma.uni.lodz.pl/historica/article/view/17423>;

DOI: <https://doi.org/10.18778/0208-6050.115.04>

8. Sribniak M. Organizacja repatriacji jecywu Ukraiccyw z terenyw Krylestwa Serbyw, Chorwatyw i Siowecywu oraz Rumunii (1919). *Wschyd Europy. Studia humanistyczno-spoieczne*. 2024. Vol. 10, № 1. S. 11–23.

URL: <https://journals.umcs.pl/we/article/view/17334>;

DOI: <http://dx.doi.org/10.17951/we.2024.10.1.11-23>

9. Sribniak M. Dziaialnoњж Ukraicckiej Wojskowo-Sanitarnej Misji w Czechosiwacji (1919 – pierwsza poiowa 1920). *Studia z Dziejywu Historiografii Wojskowej*. 2023. T. XXIII. S. 35–47.

URL: <https://czasopisma.marszalek.com.pl/en/sdhw/11692-sdhw2023102>;

DOI: <https://doi.org/10.15804/sdhw.2023.02>

10. Sribniak M. Actions of Ukrainian Diplomacy on the Organization of Ukrainian Prisoners' of War Repatriation Process from the Territories of Germany and Austro-Hungary (1918-1919). *Facta Simonidis. Zamoњж*, 2021. № 2(14). С. 217–228.

URL: <https://czaz.akademiazamojska.edu.pl/index.php/fs/article/view/23>;

DOI: <https://doi.org/10.56583/fs.23>

Публікації, що додатково відображають наукові результати

11. Срібняк М. Допомогова акція українським репатріантам в Німеччині: виступ Української республіканської капели в таборі Зальцведель (червень 1920 р.). *Друга наукова студентська конференція Українського Вільного Університету (4-5 квітня 2024 р.). Збірник тез.* Мюнхен, 2024. С.195-199.

URL: https://ufu-muenchen.de/wp-content/uploads/2024/05/zbirka_tez_ii_konferencziyi_uvu-11-2024.pdf

12. Срібняк М. Полонені українці у таборі Азінара, Італія (1919 – перша половина 1920 рр.): організація національного життя в очікуванні репатріації. *Драгоманівські історичні студії: зб. наук. праць молодих істориків* (відп. ред. і упор. О. В. Потильчак). К., 2024. Вип. 9(13). С. 157–163.

13. Срібняк М. Українська військово-санітарна місія в Німеччині (1919 р.): організація культурно-просвітнього життя полонених українців у німецьких таборах. «*Terrae motor, solis caelique stator*». *Monografia zbiorowa z okazji 550. rocznicy urodzin wybitnego polskiego astronoma Mikołaja Kopernika.* Warszawa-Paryż, 2023. S. 125–130.

14. Срібняк М. Часопис «Шлях» як медіаплатформа для інформування полонених українців у Німеччині про діяльність Військово-санітарної місії УНР (1919 р.). *Соціально-гуманітарні студії: інновації, виклики та перспективи. Тези I Міжнародної наукової конференції* (м. Житомир, 27-28 квітня 2023 р.). Житомир, 2023. С. 67–71.

URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/06/67.pdf>

15. Срібняк М. Таборова преса полонених українців як джерело для реконструкції процесу їх репатріації з Німеччини (1917-1919 рр.). *Тези Міжнародної наукової студентської конференції Ради магістрантів і докторантів Українського вільного університету з нагоди 150-річчя Наукового товариства імені Шевченка.* Мюнхен, 2023. С. 69–74.

URL: https://ufu-muenchen.de/wp-content/uploads/2024/01/ntsh-150_zbirka_tez_uvu-2023.pdf

16. Срібняк М. Інформаційний потенціал писемних джерел про організацію репатріації полонених українців з теренів Німеччини та країн Центрально-Східної Європи, 1919–1920 рр. *«Z tarcz№ albo na tarczy»*: wojny w historii cywilizacji њwiatowej: Monografia zbiorowa. Warszawa-Paryї, 2022. С. 184–191.

17. Срібняк М. Репатріація полонених українців з теренів Німеччини: основні групи джерел. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Трансформаційні процеси соціально-гуманітарної сфери сучасної України в умовах війни: виклики, проблеми та перспективи»* (м. Тернопіль, 2-3 червня 2022 р.). Тернопіль, 2022. С. 292–295.

18. Срібняк М. Заходи Української військово-санітарної місії з налагодження репатріації полонених з Німеччини (1919 р.). *Наукова конференція молодих учених «Актуальні проблеми історії, філософії та права у дослідженнях молодих учених»* (м. Київ, 13 грудня 2022 р.). К., 2022. С. 23–30.

19. Срібняк М. Репатріація полонених українців з країн Європи (1918–1920 рр.): класифікація джерельних комплексів. *Проблеми війни і миру в історії країн світу: збірник наук. праць* (за заг. ред. С.В.Толстого). К.: ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України», 2021. С. 145–153.

20. Срібняк М. Українські військово-санітарні місії в Європі, 1918-1920 рр. (до історіографії проблеми). *Cziowiek w historii vs historia cziowieka: Monografia zbiorowa*. Warszawa-Paryї, 2021. С. 237–242.

21. Срібняк М. Основні групи джерел з історії репатріації полонених після Першої світової війни. *Cziowiek, etnos, naryd w historii њwiata – procesy racstwowtacyjne na obszarze europejskim (od staroїtnoњci po wspryczesnoњж)*. Monografia zbiorowa przygotowana z okazji 30-lecia dziaialnoњci Studium Europy Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego. Warszawa-Paryї, 2020. S. 127–133.

22. Срібняк М. Діяльність Української військово-санітарної місії в Австрії та Угорщині, кінець 1918 – 1920 рр. (за матеріалами ЦДАВО України). *Історичний збірник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького*. Мелітополь, 2019–2020. Вип. 7–8. С. 117–125.

23. Срібняк І., Срібняк М. Діяльність Військово-санітарної місії для справ полонених вояків-українців у таборі Зальцведель, Німеччина (1919 – перша половина 1920 рр.). *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія, політологія*. 2019. Вип. 24. С. 114–126.

URL: <http://visnyk-politologia.mdu.in.ua/uk/visnik-24.pdf>

24. Срібняк М. Версальський договір: проблеми репатріації полонених вояків з теренів Німеччини (теоретико-практичний аспект). *Історичні і політичні дослідження (До 20-річчя кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики Донецького національного університету ім. В. Стуса)*. 2019. № 1(64). С. 123–130.

URL: <http://jhpr.donnu.edu.ua/article/viewFile/6442/6473#page=123>

25. Срібняк М. Репатріація полонених українців з теренів Німеччини (1918-1920 рр.): правовий та організаційний аспекти. *Nad Wisłom i Dnieprem. Polska i Ukraina w przestrzeni europejskiej – przeszłość i teraźniejszość. Monografia zbiorowa*. Warszawa-Torun, 2019. S. 112–123.

26. Срібняк М. «Між тим справа допомоги полоненим не жде...»: організація репатріації вояків-українців з теренів Центральних держав, 1918-1919 рр. (історіографічно-джерелознавчий огляд). *Історичний меридіан: науковий збірник ЧНУ. Спеціальність «Історія»*. Чернівці, 2019. Вип. 28–29. С. 169–179.

Перелік конференцій, де апробовано наукові результати дисертації:
Основні теоретичні положення й результати дослідження було обговорено на міжнародних і всеукраїнських конференціях, круглих столах і семінарах в Україні й за кордоном, зокрема на чотирьох міжнародних конференціях: «Трансформаційні процеси соціально-гуманітарної сфери сучасної України в умовах війни: виклики, проблеми та перспективи» (м. Тернопіль, 2–3 червня 2022 р.), «Engagement with the past, activism in the present» (м. Торунь, Польща, 24–26 квітня 2023 р.), I Міжнародна наукова конференція «Соціально-гуманітарні студії: інновації, виклики та перспективи» (м. Житомир, 27–28 квітня 2023 р.), II наукова студентська конференція Українського Вільного

Університету (м. Мюнхен, Німеччина, 4–5 квітня 2024 р.), «Spring Fellows' Conference 2024» (м. Відень, Австрія, 16–17 травня 2024 р.); лекційному виступі в Торонтському університеті (м. Торонто, Канада, 3 грудня 2024 р.); сімох виступах на всеукраїнських конференціях: трьох всеукраїнських конференціях молодих учених «Актуальні проблеми історії, філософії та права у дослідженнях молодих учених» (м. Київ, 13 грудня 2022 р., 14 грудня 2023 р., 15 травня 2025 р.), двох Всеукраїнських Драгоманівських читаннях молодих істориків (м. Київ, 15 березня 2024 р., 21 березня 2025 р.), Всеукраїнській науковій конференції «Політичні, економічні та ідеологічні фактори у світовій політиці: історія та сучасність» (м. Київ, 29 березня 2024 р.), Всеукраїнській науковій конференції з міжнародною участю, присвяченій 110-річчю створення Легіону Українських січових стрільців (м. Івано-Франківськ, 11 жовтня 2024 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійним науковим дослідженням, в якій проведено авторський аналіз особливостей репатріаційної політики українських урядів доби Української революції як важливої складової їхньої діяльності на міжнародній арені, яка передбачала проведення евакуації полонених українців в умовах складної військово-політичної ситуації 1918–1920 рр.

Структура та зміст дисертації зумовлена логікою розкриття теми, постановкою мети й завдань для дослідження із застосуванням проблемно-хронологічного методу. Робота складається з переліку умовних скорочень, вступу, чотирьох розділів (дванадцяти підрозділів), висновків, списку використаних джерел та літератури (278 позицій) і додатків (10 позицій) у формі витягів з документів, укладених дисертанткою таблиць та інших джерел. Повний обсяг дисертації – 250 сторінок друкованого тексту, з них 185 – основного тексту.

Дотримання академічної доброчесності. Перевірка тексту дисертаційного дослідження, наукових публікацій за допомогою онлайн сервісу перевірки на плагіат *StrikePlagiarism* не виявила плагіату, порушення

академічної доброчесності не встановлено. Посилання на оцінки, судження, підходи і висновки інших авторів зроблені відповідно до вимог.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертаційна робота Срібняк М.І. на тему: «Репатріація полонених вояків-українців з теренів Німеччини й Австро-Угорщини (1918–1920 рр.)» написана грамотною українською мовою. Стиль викладення матеріалу відповідає нормативам, прийнятим у науковій літературі. Наукові положення, висновки і рекомендації подані в чітких формулюваннях, що забезпечує легкість і доступність їх сприйняття.

Характеристика особистості здобувача.

Срібняк Мілана Ігорівна народилася 27 травня 1998 р. в м. Київ.

2004–2015 рр. – навчалася у Гімназії №32 «Успіх», отримала повну середню освіту.

2015–2019 рр. – бакалавр за спеціальністю «Історія» (денна форма навчання) Київського національного університету імені Тараса Шевченка, де у 2019 р. отримала диплом бакалавра за спеціальністю «Історія».

2019–2021 рр. – магістр за спеціальністю «Історія та археологія» (денна форма навчання) Київського національного університету імені Тараса Шевченка, де у 2021 р. отримала диплом магістра за спеціальністю «Історія та археологія».

Під час навчання на магістратурі проходила академічну мобільність в Університеті імені Адама Міцкевича у Познані (осінній семестр 2020–2021 рр.) та Університеті Печа (весняний семестр 2020–2021 рр.).

У 2021 р. вступила в аспірантуру за спеціальністю «Історія та археологія» в ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України».

У 2022–2023 рр. отримала стипендію Програми Уряду Польщі для молодих науковців, вчилася у Варшавському університеті та Університеті Миколая Коперника.

Вересень – листопад 2023 р. – наукове стажування від Німецького історичного інституту у Варшаві.

Березень – червень 2024 р. – наукове стажування на програмі «Ukraine in European Dialogue» Junior Fellowship в Інституті гуманітарних досліджень у Відні.

Вересень – грудень 2024 р. – наукове стажування в Інституті Петра Яцика Торонтського Університету.

Вільно володіє українською, англійською, польською, російською мовами, німецькою й французькою – на початковому рівні.

Представлена робота є завершеним дослідженням, яке відповідає паспорту спеціальності 032 – «Історія та археологія» та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (із змінами від 03.04.2019 р. № 283, 19.05.2023 р. № 502, 03.05.2024 р. № 507,) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 (із змінами від 21.03.2022 р. № 341, від 19.05.2023 р. № 502, від 03.05.2024 р. № 507), а її автор Луцак Віктор Володимирович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю.

Рецензенти рекомендують: відповідно до п.15 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, *пропонується такий склад разової ради:*

Голова ради:

Стельмах Сергій Петрович, доктор історичних наук, професор, головний науковий співробітник відділу теорії та методології всесвітньої історії ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України».

Рецензент:

Розумюк Володимир Михайлович, кандидат політичних наук, с.н.с., провідний науковий співробітник відділу теорії та методології всесвітньої історії ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України».

Офіційні опоненти:

Власенко Валерій Миколайович, кандидат історичних наук, доцент, професор кафедри історії Сумського державного університету;

Дацків Ігор Богданович, доктор історичних наук, професор кафедри міжнародних відносин та дипломатії Західноукраїнського національного університету;

Мінаєва Тетяна Василівна, кандидат історичних наук, завідувач науково-дослідного експозиційного відділу новітньої історії краю Чернівецького обласного краєзнавчого музею.

Усі члени разової спеціалізованої вченої ради не мають реальний чи потенційний конфлікт інтересів щодо здобувача Срібняк Мілани Ігорівни (зокрема, є його близькою особою) та/або його наукового керівника.

II. На підставі попередньої експертизи дисертації Срібняк М.І. на тему: «Репатріація полонених вояків-українців з теренів Німеччини й Австро-Угорщини (1918–1920 рр.)» та публікацій, які відображають результати дослідження, затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

III. Рекомендувати дисертацію Срібняк Мілани Ігорівни «Репатріація полонених вояків-українців з теренів Німеччини й Австро-Угорщини (1918–1920 рр.)» до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 032 «Історія та археологія».

IV. Рекомендувати Вченій раді Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України» затвердити склад разової спеціалізованої вченої ради:

Голова ради:

Стельмах Сергій Петрович, доктор історичних наук, професор, головний науковий співробітник відділу теорії та методології всесвітньої історії ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України».

Рецензент:

Розумюк Володимир Михайлович, кандидат політичних наук, с.н.с., провідний науковий співробітник відділу теорії та методології всесвітньої історії ДУ «Інститут всесвітньої історії НАН України».

Офіційні опоненти:

Власенко Валерій Миколайович, кандидат історичних наук, доцент, професор кафедри історії Сумського державного університету;

Дацків Ігор Богданович, доктор історичних наук, професор кафедри міжнародних відносин та дипломатії Західноукраїнського національного університету;

Мінаєва Тетяна Василівна, кандидат історичних наук, завідувач науково-дослідного експозиційного відділу новітньої історії краю Чернівецького обласного краєзнавчого музею.

**Головуюча на засіданні
кандидат історичних наук,
доцент**

Вікторія СОЛОШЕНКО

**Вчений секретар відділу,
кандидат історичних наук,
старший науковий співробітник**

Ірина МУДРІЄВСЬКА